

17.2.2026

Eduskunnan sivistysvaliokunta

Viite: O 6/2026 vp

Ammatillisen koulutuksen tila

Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry kiittää mahdollisuudesta antaa sivistysvaliokunnalle asiantuntijalausunto sekä tulla kuulluksi ammatillisen koulutuksen tilasta.

Yleisiä huomioita ammatillisen koulutuksen tilasta

Ammatillisessa koulutuksessa opiskeli vuonna 2025 lähes 316 000 opiskelijaa. Opiskelijoista noin kolmannes on alle 20-vuotiaita nuoria. Ammatilliseen koulutukseen osallistuminen on sukupuolten osalta tasa-arvoista, noin puolet opiskelijoista on naisia ja puolet miehiä.

Suurin osa ammatillisen koulutuksen oppivelvollisista nuorista suoriutuu opinnoista hyvin. Noin 85 prosenttia valmistuneista on töissä, jatko-opinnoissa, suorittaa ase- tai siviilipalvelusta vuosi tutkinnon jälkeen tutkinnon.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi tekee parhaillaan arviointia, jossa tarkastellaan ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden työllistymistä, osaamista ja koulutuksen vastaavuutta työelämän tarpeisiin.

Arvioinnin ensitulosten perusteella opiskelijat kokevat osaamisensa vahvistuneen melko hyvin. Lähes kahdella kolmasosalla on jo työpaikka valmistuessaan valmiina. Työllistymistä vaikeuttaa erityisesti huono työllisyystilanne, vähäinen työkokemus, verkostojen puuttuminen sekä terveydelliset tai henkilökohtaiset syyt.

Kehittämiskohteiksi nostetaan mm., että oppilaitoksissa tulee vahvistaa opiskelijoiden urasuunnitteluun ja työllistymiseen liittyviä valmiuksia, vahvistaa opiskelijoiden valmiuksia kohdata työelämän epävarmuutta ja muutoksia sekä tiiviimpi oppilaitosten ja TE-palvelujen välinen yhteistyö. Työnantajat korostavat ammatillisen osaamisen lisäksi erityisesti hakijan asenteen, sosiaalisten taitojen sekä työelämän pelisääntöihin sitoutumisen merkitystä.

Opintopolku ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun toimii tyydyttävästi. Vuonna 2025 ammattikorkeakoulun aloittaneista opiskelijoista 47 prosentilla on ammatillinen tutkinto.

Oppivelvolliset nuoret ovat yleisesti tyytyväisiä opintoihinsa (päättökysely 4,3/5) ja työnantajat oppilaitosyhteistyöhön (4,4/5)

Vieraskielisten opiskelijoiden määrä kasvaa nopeasti. Kymmenessä vuodessa määrä on yli kaksinkertaistunut. Vuonna 2025 ammatillisessa koulutuksessa opiskeli 64 900 vieraskielistä opiskelijaa eli noin joka viides opiskelija on vieraskielinen.

Erityisen tuen opiskelijoiden määrä kasvaa nopeasti. Vuonna 2025 ammatillisen koulutuksen oppivelvollisista 44 364 sai erityistä tukea (n. 3000 opiskelijaa enemmän kuin vuonna 2021). Myös vaativan erityisen tuen opiskelijoiden määrä kasvaa.

Jatkuvan oppimisen opintoihin osallistuvien opiskelijoiden ikäjakauma vastaa hyvin työuran aikaisiin opintoihin osallistumista pois lukien yli 50-vuotiaat opiskelijat, joiden osuus opiskelijoista on vain noin 10 prosenttia. Ikääntyvien ammattiosaajien halukkuutta ja mahdollisuuksia osallistua osaamista ylläpitävään koulutukseen tulee lisätä.

Tuen tarpeen kasvu haasta opetusta ja sen resursseja

Ammatillinen koulutus kantaa lukiokoulutusta suuremman vastuun tuen tarpeessa olevista nuorista.

1.8.2021 voimaan tullut oppivelvollisuus uudistus toi lähes kaikki nuoret toisen asteen koulutukseen. Uudistus toi näkyväksi nuorten kasvavat haasteet. Vuodesta 2021 ammatillisen koulutuksen erityisen tuen opiskelijoiden määrä on noussut noin 3000 opiskelijalla vuoteen 2025 (44 364 opiskelijaa).

Ammatillinen koulutus vastaa vaativan erityisen tuen opinnoista. Myös vaativan erityisen tuen opiskelijoiden määrä on kasvussa. Opetus- ja kulttuuriministeriö tekee parhaillaan selvitystä vaativan erityisen tuen opetuksen kehittämistarpeista.

Oppimisen tuen uudistus tulee voimaan 1.8.2026. Tukea tarvitseville tulee tarjota tarvitsemaansa oppimisen tukea.

Ammatilliseen koulutukseen tulee kasvava joukko nuoria, joiden opiskelukuntoisuus ei ole riittävää ammattiopinnoista suoriutumiseen. Nykyjärjestelmä ei huomioi näitä opiskelijoita, jotka eivät väliaikaisen toimintakyvyn alenemisen vuoksi kykene suoriutumaan ammattiopinnoista. Toimintakyvyn alenemisen taustalla voi olla esimerkiksi elämänhallintaan, mielenterveyteen tai päihteiden käyttöön liittyviä haasteita.

Tulisi selvittää kuntouttavan opetuksen mallin luomista tutkintokoulutuksen rajapintaan. Kuntouttavassa opetuksessa hyödynnetään hyvinvointialueiden palveluita, työpajatoiminnan sisältöjä sekä muita koulutusmuotoja. Malli ei lähtökohtaisesti vaadi erillistä lainsäädäntöä. Tulee kuitenkin selvittää asian lainsäädännöllinen kehys. Näitä palveluita ei toteutettaisi ammatillisen koulutuksen rahoituksella.

Oppivelvollisten määrän väheneminen tulevina vuosina ei tarkoita sitä, että rahoitusta tulisi vähentää samassa suhteessa. Esimerkiksi vieraskielisten opiskelijoiden määrän kasvaminen ja kasvavat oppimisen tuen tarpeet vaativat merkittäviä lisäresursseja.

Täydet työviikon tukevat opiskelijoiden arkea ja yhdenvertaisuutta

Oppivelvollisilta opiskelijoilta on odotettu liikaa itseohjautuvuutta. Opiskelijoiden opintoihin liittyvässä tuessa ja ohjauksessa on sekä laadullisia että määrällisiä puutteita. Ammatillisen koulutuksen järjestäjät sitoutuvat siihen, että varmistetaan oppivelvollisille täydet työviikot opetusta ja ohjattua oppimista eri oppimisympäristöissä. Myös opiskelijan nk. itsenäisen opiskelun tulee olla ohjattua ja tuettua. Ammatillisen koulutuksen osaamisperusteisuudesta tulee kuitenkin pitää kiinni. Arviointi perustuu siihen, täyttyvätkö opiskelijan tutkinnon perusteiden ammatittaitovaatimukset.

Täysi työviikko tulee käsittää ensisijaisesti opiskelijan työskentelyn ja ohjatun oppimisen kokonaisuutena, ei tarkasti säädeltyä tuntimääränä. Ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa tutkinnon osan tai yhteisen tutkinnon osan osa-alueen suorittamiseksi tarvittavan opetuksen ja ohjauksen määrä on vähintään 12 tuntia osaamispistettä kohti. Tuntimäärä voi kuitenkin olla säädettyä suurempi tai pienempi opiskelijan oppimisvalmiuksien tai yksilöllisten valintojen perusteella. (VnA, 583/2021). Tämä normi on riittävä. Liian tiukat normit voivat vaikeuttaa pedagogista suunnittelua ja estää yksilöllisen etenemisen nopeammin tai hitaammin.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut asiasta ohjauskirjeen 28.11.2025. Periaate opiskelijan täysistä työviikoista ei vaadi erillisiä lisäsäädöksiä. Asian toteutumisesta tulee kuitenkin seurata.

Varmistetaan opintojen alussa opiskeluvalmiudet

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien tulee opintojen alkuvaiheessa tarjota opiskeluvalmiuksia tukevaa toimintaa ammattiopintojen sujuvuuden varmistamiseksi. Tuen toteuttamisessa huomioidaan opiskelijoiden erilaiset tarpeet. Tarvittaessa annetaan oppimisen tukea. Lisäksi vahvistetaan opiskelijoiden yhteisöllisyyden kokemuksia.

Perusopetusta tulee kehittää niin, että kaikilla toisen asteen koulutukseen tulevilla nuorilla on riittävä osaaminen ja opiskeluvalmiudet.

Yhteiset tutkinnon osat osa ammattiosaamista ja -sivistystä

Yhteiset tutkinnon osat toteutetaan usein ammattiopinoista irrallisina opintoina. Useimpien opiskelijoiden oppimista tukisi, jos ”ytot” integroidaan ammattiopintoihin. Joustavoitetaan yksilöllisesti opintoalavalinnan tekemistä. Näiden toimien toteuttamiseen ei tarvita uutta lainsäädäntöä.

Koulutustaso nousuun jatko-opintoväyliä vahvistamalla

Koulutus- ja osaamistason nosto on suorassa yhteydessä tuottavuuteen, talouskasvuun ja kansalliseen kilpailukykyyn. Koulutustason nosto ei saa kuitenkaan olla itsetarkoitus vaan sen tulee perustua siten, että uudet korkeakoulupaikat kohdistuvat aloille, jotka tukevat edellä mainittuja kriteereitä. Samalla tulee myös turvata riittävä ammattiosaajien saatavuus.

Koulutustason nosto edellyttää, että yhä useampi ammatillisen tutkinnon suorittanut nuori jatkaa korkeakouluun. Vuonna 2024 ammattikorkeakoulupaikan vastaanottaneista puolella oli ammatillisen koulutuksen tausta (48 % ammatillinen tutkinto + 3 % kaksoistutkinto). Tilastoinnin haaste on, että ammatillista koulutuksesta korkeakoulutukseen siirrytään vasta muutaman työvuoden jälkeen. Siirtymää ei enää tässä vaiheessa huomioida ammatillisen koulutuksen tuloksellisuusrahoituksessa. Asia, joka on työelämän näkökulmasta tavoiteltava (osaajat, joilla on myös työkokemusta) on koulutuspolitiikan näkökulmasta ongelma.

Vuoropuhelua ammatillisen ja korkeakoulutuksen, opetus- ja kulttuuriministeriön sekä muiden hallinnon alojen välillä tulee lisätä koulutus- ja osaamistason nostamisen keinoista.

Tulisi myös kuvata valtakunnallisesti väyläopinnot toiselta asteelta jatko-opintoihin. Selkeät ja toimivat väyläopinnot helpottavat siirtymää ammatillisesta koulutuksesta korkeakouluihin ja tukevat opiskelijoiden mahdollisuuksia jatkaa opintoja ja kehittää osaamistaan. Lisäksi ammatillisen tutkinnon suorittaneiden jatko-opintopolkuja ammatillisesta yliopistoon tulee myös kehittää.

On tärkeää huomioida, että erikoisammattitutkinnot ja ammattitutkinnot ovat osa osaamis- ja koulutustason nostoa. On tärkeää, että ammattiosaaja voi kehittää osaamistaan ammatillista väylää kohti oman alansa huippuosaamista.

Lisäksi tulee kehittää taloudellisia ja muita kannusteita vailla toisen asteen tutkintoa oleville ammatillisen tutkinnon suorittamiseen.

Ammattiosaamisen kehittämissyhdistys AMKE ry

Veli-Matti Lamppu
toimitusjohtaja

Lisätiedot: Veli-Matti Lamppu, veli-matti.lamppu@amke.fi, p. 050 344 2554